

Lemma in de maak: Het Surinameplein met Comité 30 juni - 1 juli Amsterdam

Encyclopedie Mapping Imaginaries verbeeldt betekenis van plekken vanuit bewonersperspectieven

Het initiatief Mapping Imaginaries, dat verborgen kennis uit de Bijlmer Amsterdam-Zuidoost vastlegt samen met bewoners en allerlei betrokkenen, gaat ook een lemma maken over de verbindingen met het Surinameplein Amsterdam-West.

Wat is de betekenis van plaatsen voor mensen, en in het bijzonder de rol van 'imaginaries' -beelden en denkbeelden- op een specifieke plek? En hoe is dit van invloed op hoe mensen die plaats ervaren en hoe ze ermee omgaan? Deze vragen waren het startpunt voor de ontwikkeling van de Encyclopedie Mapping Imaginaries over de Bijlmer Amsterdam-Zuidoost. Het Encyclopedie platform in de maak verbeeldt de kracht van ideeën en beelden in relatie tot stedelijke ontwikkeling en gemeenschapsvorming. Het wordt mede gecureerd door bewoners vanuit hun diverse expertises. Zo wordt de vaak verborgen kennis van en over de Bijlmer en Zuidoost vastgelegd. Na succesvolle ontwikkelingen in Amsterdam-Zuidoost wordt het initiatief, in samenwerking met Comité 30 juni - 1 juli Amsterdam, nu uitgebreid naar andere stadsdelen met een lemma over de historie van en verbindingen met het Surinameplein.

Núria Arbonés Aran, een van de initiatiefnemers, vertelt:

'In 2017 zijn we begonnen om ons met o.a. Roy Ristie (in loving memory) meer te verdiepen in de betekenis van plaatsen en op de essentiële rol van imaginaries -beelden en denkbeelden- op plaatsen. Wat is dan een plaats? Waarom voelen we ons zo betrokken bij bepaalde plaatsen? Wat zijn imaginaries? Wat is de rol van kennis, wie besluit wat kennis is, en wat is kennis *in the end*? Deze gesprekken hebben we gevoerd, in ons geliefde plaats-vol-plaatsen: De Bijlmer, in Amsterdam-Zuidoost. Roy Ristie sprak over de betekenis van straten en publieke ruimte als medium en sociale media *avant la lettre*.

Als het gaat om kennis en bezieling, is de Bijlmer of de Bims, een essentiële schakel om de geschiedenissen van Amsterdam vollediger te kunnen vatten. De naam Bijlmer of Bims wordt in de volksmond gebruikt om het hele stadsdeel te duiden, ook al is de Bijlmer maar een klein deel van Amsterdam-Zuidoost. De Bijlmer is niet zomaar een wijk in Amsterdam maar het is ook een brug van-en- naar de wereld. Het is een plek waar mensen van overal, gewild en ongewild, terecht zijn gekomen. Een plaats waar veel kennis zich is gaan nestelen en waar in de loop der jaren een hechte community met brede uitstraling naar de rest van stad en land is ontstaan.'

Meest gestigmatiseerde wijk van Nederland

'Toch is deze kennis niet bij velen bekend. De Bijlmer is heel lang de meest gestigmatiseerde wijk van Nederland in de recente geschiedenis. Daardoor werd lang niet al die kennis gezien en

(h)erkend. Mede dankzij de bijzondere viering van het jubileum 50 jaar Bijlmer in 2018 werd deze kennis specifiek en als een geheel van kennis voor een breder publiek zichtbaarder. We waren erbij toen de plannen gemaakt en gepresenteerd werden in 2017 in o.a. het Symposium 'A Vivid Portrait of a Versatile Amsterdam Zuidoost'.

Het jubileum werd een jaar lang gevierd met elke week interessante, mooie, controversiële, ontroerende en diverse programma's in de Bijlmer/Amsterdam-Zuidoost. Podia als CBK, Imagine IC, Bijlmer Parktheater en No Limit etaleerden hun decennialange werk. Ook de inmiddels in Amsterdam-Zuidoost tijdelijke pop-up van de Black Archives had met openbare lezingen grote impact. Belangrijke bijdragen leverden ook OSCAM, CEC, de Florijnateliers en Prospect 11. De SouthEast Parade, een initiatief van Ristie, beleefde een schitterende première. De K buurt en Heesterveld vertelden hun verhaal net als Smib, Metrobios, Bijlmer Museum, de verschillende pop-ups in Bijlmer West (Amstel III), de Gemeente met Open Raadzaalsessies, de Johan Cruijff Arena en Imax Pathé met bijzondere filmsessies.

En zo ontstond langzamerhand het idee om een Encyclopedie Mapping Imaginaries Bijlmer Amsterdam-Zuidoost te maken, als een ambitieus project in co-creatie om de veelzijdige kennis in plaatsen te helpen duiden en vast te leggen. Het voorwerk is gedaan en de Encyclopedie staat klaar met plaats gerelateerde lemma's voor verdere ontwikkeling en release eind 2025.'

Flows van verbinding. Van de Bijlmer naar het Surinameplein in Amsterdam en verder

Ondertussen werd het steeds duidelijker, dat de *flows* van connectie en de straat als medium ook plaatsen buiten de Bijlmer aan elkaar verbinden. Het was pas na de dood van Roy Ristie dat een aantal van ons goed beseften, wat het belang is, van het Surinameplein in Amsterdam-West. Dit besef groeide als referentie dankzij het werk van het Comité 30 juni - 1 juli, opgericht in 1993 door een groep van betrokkenen -Roy Ristie, Saskia Leysner, Marijke van Daalen e.a.-.

De initiatiefnemers van de herdenkingen op het Surinameplein legden daarmee een claim om conform de herdenkingen van de Tweede Wereldoorlog, ook de slachtoffers van het Nederlandse koloniale systeem en Trans-Atlantisch Nederlands slavernijverleden, te herdenken. De herinnering aan de uitbuiting, ontmenselijking van de voorouders van de nazaten, die zich sinds 1993 op het Surinameplein verzamelden, had ook als doel, het besef en kennis van deze geschiedenis te etaleren, te verdiepen en te vergroten. Jaar na jaar bleef men volharden, ook toen het slavernijverleden minder een issue was en niet een actueel dossier. Het [Manifest van Besef](#) maakt duidelijk waar het Comité 30 juni - 1 juli zich mee profileerde.

Sindsdien komen jaarlijks vele honderden mensen bij elkaar op de Dag van Besef om de Ceremonie van Besef op het Surinameplein in Amsterdam bij te wonen. De speech die uitgesproken werd in 2003 op het Surinameplein bij de onthulling van het Monument van Besef (stem Roy Ristie) is te beluisteren op de website van het comité: [De Oorspronkelijke Afspraak van 30 juni](#).

Stilte terugbrengen op het Surinameplein

Het monument werd in samenspraak met de kunstenaar Henry Renfurm en de bezoekers van het Surinameplein gemaakt en gerealiseerd. Het Surinameplein is een bewust gekozen plek voor de herdenkingen. Voor iedereen goed zichtbaar en in het hart van de stad. Het plein is in 1922 vernoemd naar de kolonie Suriname (Suriname werd in 1975 onafhankelijk).

In de omgeving zijn straatnamen die verwijzen naar de landen die deel hebben uitgemaakt van de Nederlandse kolonie. De stenen ornamenten aan de kop van de gebouwen om het plein doen denken aan inheemse maskers, die weer verwijzen naar de eerste en oorspronkelijke bewoners van Suriname en de Caribische eilanden.

In de beginjaren werd voor de ceremonie op 30 juni, om 20:00 uur het verkeer 2 minuten stilgelegd. De stilte moest het besef en bewustzijn over die geschiedenis manifesteren. Sterker nog, de geschiedenis is niet alleen verleden tijd, maar leeft voort in het heden. De 2 minuten stillzetten van het verkeer werd door de gemeente stopgezet, omdat er klachten kwamen over vastlopen van het verkeer. **Het comité wil zich de komende jaren weer inzetten, voor maatschappelijk draagvlak, om de stilte terug te brengen op en om het Surinameplein.**

In december 2022, een jaar na het overlijden van Roy Ristie, **sprak Jessica Dikmoet bij Imagine IC over het gezamenlijk werk van het comité.** Dikmoet, adviseur van het comité en goede vriendin van Ristie, sprak over de kernwaarden en het belang van een werkelijk breder Besef. Het was helder dat het vele werk van het comité, jaar na jaar, een onvoorwaardelijke missie en plicht was en is. Aanvankelijk werden de herdenkingen uit eigen middelen gefinancierd. In dit tijdsbestek met de hoge kosten en de gemeentelijke richtlijnen, is dat ingewikkelder geworden. Het comité wordt tegenwoordig door stadsdeel West en het Ninsee financieel ondersteund. Het comité behoudt echter haar onafhankelijkheid.

Tegelijkertijd is het ook heel helder dat de boodschappen vanuit het Surinameplein veelzijdige boodschappen zijn, met ruimte voor het inheems verhaal en meerstemmigheid. Dit jaar zijn een aantal studenten, die op de Spinozacampus in de Bijlmer wonen, sommige nieuw in Zuidoost en weinig bekend met de koloniale en slavernijgeschiedenis van Amsterdam, naar de Dag van Besef geweest. Ze rapporteren over de indrukwekkende sessies op het Surinameplein. Ook zijn zij vastberaden een bijdrage te leveren om de zichtbaarheid van het comité en de Dag van Besef binnen onze universiteiten en curricula te vergroten.

We zijn dan ook bezielde en dankbaar om in de komende maanden samen met het Comité 30 juni - 1 juli verder te bouwen aan het lemma Surinameplein met Encyclopediemakers Mapping Imaginaries Bijlmer Amsterdam-Zuidoost, Centre of Expertise Rechtvaardige Stad van de Hogeschool van Amsterdam (HvA) en het Amsterdam Time Machine onderzoeksproject van de faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam (UvA).

Zie:

[Het 30 juni Manifest van Besef | Comité 30 juni - 1 juli Amsterdam \(nationalecomite30juni1juli.nl\)](https://nationalecomite30juni1juli.nl)

[De oorspronkelijke afspraak van 30 juni | Comité 30 juni - 1 juli Amsterdam \(nationalecomite30juni1juli.nl\)](https://nationalecomite30juni1juli.nl)

Beelden uit Tori Neti en Dag van Besef 29 en 30 juni 2024. Opnames door Davut Kurvanov. Selectie beelden gemaakt door Jessica Dikmoet

Ontstaansgeschiedenis Encyclopedie Mapping Imaginaries Bijlmer Amsterdam- Zuidoost

Het initiatief voor een
Encyclopedie-maken-in-co-creatie
is ontstaan samen met o.a. notoire
Bijlmerkenners Roy Ristie en Hans
Mooren in 2018. Dit ontstond

tijdens het maken van de fysieke maquette van de Bijlmer en Amsterdam Zuidoost in ons pop-up lab [Moving Amsterdam Zuidoost](#) in een van de serres van het huidige Corry Tendeloohuis van de HvA. Het werkelijk bouwen aan een fysieke maquette in het lab, dat later verhuisde naar het Spinoza Imaginaries Lab & Café in World of Food (zie hiernaast), werd steeds uitgangspunt voor nieuwe gesprekken met allerlei mensen. Het liet zien hoe stimulerend het was om fysiek naar plaatsen te kunnen wijzen en hoe handig het zou zijn om er een online database aan te verbinden. Mede dankzij de steun van de HvA CoE UGCI en CoE for CI lukte ons om het maken van een eerste prototype Encyclopedie te starten eind 2023 en af te ronden in Januari 2024. Tweede fase Encyclopediemaken start begin november 2024. Voor contact stuur een e-mail naar: imalab@hva.nl